

ПЕРСПЕКТИВИ ПРИЄДНАННЯ УКРАЇНИ ДО ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ

КІС Андрій Володимирович - Одеський національний морський університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4243-4694>;
DOI 10.32782/LAW.UA.2020.3.29

У статті визначені критерії, яким Україна повинна відповідати для членства в Європейському Союзі, проаналізовані перспективи приєднання України до Центральноєвропейської асоціації вільної торгівлі як кроку до членства в ЄС. Визначені умови для вступу до Асоціації, проаналізована відповідність України таким умовам, запропоновано порядок дій для досягнення відповідності умовам приєднання до Центральноєвропейської асоціації вільної торгівлі. Проаналізовано шлях до членства в Європейському Союзі таких країн як Польща, Угорщина, Чехія, Словаччина, Словенія, Румунія, Болгарія, Хорватія. Визначено, що участь перелічених країн у Центральноєвропейській асоціації вільної торгівлі сприяла розвитку ринкової економіки країн, та, як наслідок, пришвидшила можливість членства у ЄС.

Ключові слова: Центральноєвропейська асоціація вільної торгівлі, членство України в ЄС, економічний розвиток, вільна торгівля, економічні відносини України.

Вступ

Основним стратегічним національним інтересом України на сьогодні є подання заявки на членство в Європейському Союзі.

Значна частина роботи по досягненню цієї мети стосується правової сфери, оскільки без відповідності правової системи України правовій системі ЄС мета не може бути досягнута. Причому необхідно звертати увагу не тільки на рівень відпо-

відності українського законодавства із законодавством ЄС за формою і змістом (формальний критерій), але також і на органічну відповідність українського законодавчого масиву європейським нормам і стандартам, що знаходить свій вияв через правозастосовчу практику, розвиток методів тлумачення нормативно-правових актів, застосування принципів права ЄС в українських судах, зміцнення незалежності української судової системи, а також забезпечення ефективності застосування адаптованого законодавства.

Критерії, яким мають відповідати держави-кандидати на вступ до Європейського Союзу (Копенгагенські критерії), були схвалені на засіданні Європейської Ради у Копенгагені у червні 1993 р. і включають у себе:

- стабільність інститутів, що гарантують демократію, верховенство права, повагу до прав людини, повагу і захист національних меншин (політичні критерії);
- наявність дієвої ринкової економіки і здатність витримувати конкурентний тиск і дію ринкових сил у межах ЄС (економічні критерії);
- здатність узяти на себе зобов'язання, що випливають з членства в ЄС, включаючи суворе дотримання цілей політичного, економічного, валютного союзу (інші критерії) [1].

Відтак, окрім політичних та правових критеріїв, на одному рівні стоять і вимоги до кандидата щодо наявності дієвої рин-

кової економіки і здатності витримувати конкурентний тиск на дію ринкових сил у межах Європейського Союзу.

Для наближення України до відповідності наведеному критерію можливо застосувати досвід країн, які нещодавно успішно пройшли свій шлях до ЄС.

Польща, Угорщина, Чехія, Словаччина, Словенія, Румунія, Болгарія, Хорватія - що спільного між цими країнами, окрім членства в Європейському Союзі? Кожна з цих країн на своєму шляху до членства в ЄС стала учасником Центральноєвропейської угоди про вільну торгівлю.

Відтак, вважаю, що на сьогодні є актуальним питання вступу України до Центральноєвропейської асоціації вільної торгівлі. А отже, доцільно буде проаналізувати перспективи приєднання України до зазначеної Угоди.

Стан дослідження

Огляд перспектив членства України в Центральноєвропейській асоціації вільної торгівлі виклав Вдовенко Ю.С. в аналітичному документі «Якою може бути економічна інтеграція країн Східного партнерства: український погляд».

Детального аналізу необхідності вступу України до Центральноєвропейської асоціації вільної торгівлі та визначення стану України на шляху до цієї мети на сьогодні подано не було.

Постановка завдання

Метою цієї статті є визначити необхідність вступу України до Центральноєвропейської асоціації вільної торгівлі, проаналізувати актуальний стан України на шляху до цієї мети та визначити необхідні дії, які держава має здійснити для членства в Центральноєвропейській асоціації вільної торгівлі.

Виклад основних положень

Центральноєвропейська угода про вільну торгівлю (англ. Central European Free Trade Agreement, CEFTA) — це торговельна угода між країнами Південно-Східної Європи, що не є членами Європейського Союзу.

Мета CEFTA - стимулювання розвитку торгово-економічних, науково-технічних і коопераційних зв'язків усередині блоку з перспективою створення зони вільної торгівлі. У той же час внутрірегіональна інтеграція розглядається не як самоціль, а як проміжний етап вступу в ЄС, що дозволяє нівелювати деякі проблеми, пов'язані з тим, що економіки країн - учасниць CEFTA скоріше однотипна, ніж взаємодоповнювана, їх ринки бідні капіталом, обмежені у сфері високих технологій, дефіцитні по сировинних (у тому числі і з енергетичних) ресурсах. Крім того, країни - учасниці CEFTA мають велике негативне сальдо зовнішньої торгівлі, велика частина якого припадає на країни ЄС. Ці та інші економічні проблеми вирішуються не в рамках CEFTA, а саме в процесі інтеграції в ЄС. Робляться також кроки по зближенню законодавства країн CEFTA з нормами Євросоюзу.

Сім держав із учасників CEFTA стали повноцінними членами Європейського Союзу. Це дає підстави вважати, що членство держави у CEFTA сприяє розвитку ринкової економіки та наближає державу до відповідності економічним критеріям для членства в Європейському Союзі.

Враховуючи досвід колишніх держав-учасників CEFTA, які успішно пройшли свій шлях приєднання до ЄС, вважаю, що участь України в Центральноєвропейській угоді про вільну торгівлю є важливим та необхідним кроком для досягнення нашої головної стратегічної мети.

Для того щоб оцінити перспективи вступу України до CEFTA, необхідно визначити обов'язкові умови для приєднання країн до такої угоди.

Необхідними умовами вступу до CEFTA є:

- Угода про асоціацію з Європейським Союзом;
- членство у Світовій організації торгівлі;
- підписання угод про вільну торгівлю з кожною із держав-членів CEFTA.

Щодо членства України у Світовій організації торгівлі.

10 квітня 2008 року Верховна Рада України ратифікувала протокол про вступ

України до Світової організації торгівлі 411 голосами. [2] 16 квітня Міністерство закордонних справ України направило ноту генеральному секретареві СОТ, у якій повідомило керівництво СОТ про ратифікацію Протоколу про вступ України до цієї організації. 16 травня Україна стала 152-им офіційним членом СОТ.

Відтак, одна з трьох обов'язкових умов для членства України в СЕФТА вже досягнута.

Щодо угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

Зазначеній умові членства у СЕФТА Україна також відповідає.

«Переговори між Україною та Європейським Союзом щодо укладення нової посиленої угоди на заміну Угоди про партнерство та співробітництво розпочалися у березні 2007 р. відповідно до Плану дій Україна-ЄС.

На Саміті Україна-ЄС (вересень 2008 р., м. Париж) сторони досягнули домовленості, що нова посилена угода буде називатися Угодою про асоціацію.

Протягом 2007-2012 рр. відбулися 21 раунд переговорів щодо Угоди про асоціацію та 18 раундів переговорів щодо розділу Угоди про створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі.

19 грудня 2011 р. на Саміті Україна – ЄС оголошено про завершення переговорів щодо Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Ця Угода є більш масштабною у порівнянні з аналогічними угодами, укладеними ЄС з країнами Центральної та Східної Європи.

30 березня 2012 р. на рівні глав переговорних делегацій відбулося парафування Угоди про асоціацію, а 19 липня 2012 р. парафровано розділ Угоди щодо створення зони вільної торгівлі.

З кінця 2012 р. до середини 2013 р. здійснювався офіційний переклад проєкту Угоди українською і мовами держав-членів ЄС.

15 травня 2013 р. Колегія Європейської Комісії прийняла рішення рекомендувати Раді ЄС підписати Угоду, а також дозволити їй тимчасове застосування до завершення процедур ратифікації державами – членами ЄС.

9 серпня 2013 р. проєкт Угоди був оприлюднений на Урядовому порталі.

За пропозицією Сторони ЄС було уточнено назву Угоди, і за згодою Української Сторони

угода отримала остаточну офіційну назву – «Угода про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншого боку».

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відбулося в два етапи.

21 березня 2014 р. під час Позачергового Саміту Україна – ЄС було підписано політичну частину Угоди та Заключний акт Саміту, які від імені України підписав Прем'єр-міністр А. Яценюк. Зокрема, підписані Преамбула, Стаття 1, Розділи I «Загальні принципи», II «Політичний діалог та реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої та безпекової політики» і VII «Інституційні, загальні та прикінцеві положення» Угоди. На Саміті Українською Стороною також була зроблена заява, що зобов'язання України, які випливають зі статті 8 Угоди про асоціацію стосовно ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду 1998 р. будуть виконані після внесення відповідних змін до Конституції України.

27 червня 2014 р. у ході засідання Ради ЄС Президентом України П.Порошенком та керівництвом Європейського Союзу і главами держав та урядів 28 держав – членів ЄС була підписана економічна частина Угоди – Розділи III «Юстиція, свобода та безпека», IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею», V «Економічне та галузеве співробітництво» та VI «Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби із шахрайством», які разом з рештою тексту Угоди становлять єдиний документ.

16 вересня 2014 р. Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС.

Українська Сторона передала до депозитарію ратифікаційні грамоти і завершила таким чином усі внутрішньодержавні процедури» [3].

Таким чином, двом із трьох обов'язкових умов для вступу України до СЕФТА наша держава вже відповідає.

Щодо підписання угод про вільну торгівлю з кожною із держав-членів СЕФТА.

Активними членами СЕФТА на сьогодні є Північна Македонія, Албанія, Боснія і

Герцеговина, Молдова, Сербія та Чорногорія.

Відтак, з кожною із перелічених країн Україна має укласти угоду про вільну торгівлю.

Чорногорія

Угода про вільну торгівлю між Україною та Чорногорією була підписана 18 листопада 2011 року та ратифікована на підставі Закону України «Про ратифікацію Угоди про вільну торгівлю між Урядом України та Урядом Чорногорії» № 5445 від 16 жовтня 2012 року. [4]

Результати попереднього аналізу запровадження режиму вільної торгівлі між Україною та Чорногорією, здійсненого Науково-дослідним економічним інститутом Мінекономрозвитку показали, що вплив на економіку України буде незначним як у цілому, так і на рівні окремих видів економічної діяльності. Загальноекономічний вплив матиме позитивний характер.

Північна Македонія

Угода про вільну торгівлю між Україною та Республікою Македонія була підписана 18 січня 2001 року та ратифікована на підставі Закону України «Про ратифікацію Угоди про вільну торгівлю між Україною та Республікою Македонія» № 2599 від 05 липня 2001 року [5].

Албанія

Станом на листопад 2020 року між Албанією та Україною не укладена угода про вільну торгівлю, проте робота у цьому напрямку ведеться. У січні 2020 року прем'єр-міністри України та Албанії висловили готовність укласти відповідний документ [6].

Сербія

Станом на листопад 2020 року між Сербією та Україною відсутня угода про вільну торгівлю. Незважаючи на те, що у 2018 році президент Сербії Александр Вучич заявив про готовність з боку Сербії підписати угоду про вільну торгівлю з Україною, до сьогодні жодних активних дій щодо укладення відповідної угоди не відбулось.

Молдова

Угода про вільну торгівлю між Україною та Республікою Молдова була підпи-

сана 13 листопада 2003 року та ратифікована на підставі Закону України «Про ратифікацію Угоди про вільну торгівлю між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Молдова» № 2581 від 19 травня 2005 року [7].

Боснія і Герцеговина

Станом на листопад 2020 року між держави України та Боснія і Герцеговина не укладена угода про вільну торгівлю. Наразі є чинною Торговельна угода між Україною та Боснією і Герцеговиною від 13 березня 2002 року, яка набрала чинності на підставі Закону України «Про ратифікацію Торговельної угоди між Україною та Боснією і Герцеговиною» № 1286 від 18 листопада 2003 року [8].

Висновок

Враховуючи вищевикладене, станом на листопад 2020 року Україна виконала дві із трьох обов'язкових умов для вступу до Центральноєвропейської асоціації вільної торгівлі. Для можливості вступу України до СЕФТА необхідно укласти угоду про вільну торгівлю з такими країнами, як Албанія, Сербія, Боснія і Герцеговина. Відтак, Кабінет Міністрів України, зокрема Міністерство закордонних справ, має приділити особливу увагу економічним та політичним відносинам з переліченими країнами задля найскорішого укладення угод про вільну торгівлю з метою вступу України до СЕФТА. Це має позитивно відобразитись на репутації України на міжнародній арені, сприятиме розвитку ринкової економіки та продемонструє готовність України повторити шлях держав, що стали повноцінними членами Європейського Союзу.

Література

1. Копенгагенські критерії членства в Європейському Союзі, 28 жовтня 2019 року. URL: <https://mfa.gov.ua/evropejska-integraciya/vidnosini-ukrayina-yes/kopengagenski-kriteriyi-chlenstva-v-evropejskomu-soyuzi>

2. Протокол про вступ України до Світової організації торгівлі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_049#Text

3. Угода про асоціацію, Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/uevropajska-integraciya/ugoda-pro-asociasiyu>

4. Закон України «Про ратифікацію Угоди про вільну торгівлю між Урядом України та Урядом Чорногорії» № 5445 від 16 жовтня 2012 року. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T125445.html

5. Закон України «Про ратифікацію Угоди про вільну торгівлю між Україною та Республікою Македонія» № 2599 від 05 липня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2599-14#Text>

6. Олексій Гончарук обговорив із Діючим головою ОБСЄ Еді Рамою збільшення фінансування місії ОБСЄ в Україні для спостереження 24/7, Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/premyer-ministr-ukrayini-obgovoriv-iz-di-yuchim-golovoyu-obsye-premyer-ministrom-albaniyi-zbilshennya-finansuvannya-misiyi-obsye-v-ukrayini-dlya-sposterezhennya-247>

7. Закон України «Про ратифікацію Угоди про вільну торгівлю між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Молдова» № 2581 від 19 травня 2005 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2581-15#Text>

8. Закон України «Про ратифікацію Торговельної угоди між Україною та Боснією і Герцеговиною» № 1286 від 18 листопада 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1286-15#Text>

SUMMARY

The study identified the need for Ukraine to join the Central European Free Trade Association, analyzed Ukraine's prospects for membership in the Associations, examined Ukraine's station on the path to unification to the agreement as of today and identified the necessary steps that Ukraine intends to take. participation in projects in the Central European Free Trade Association.

The need for such a study is due to the fact that the main strategic assistance to Ukraine at the moment is membership in the European Union. Given that one of the arterial members of the European Union is an efficient market economy and the ability to maintain competitive pressure and market forces within the EU, there are pressing issues to explore Ukraine's ways to meet this criterion. Given that the eight countries of the European Union on the way to EU membership were members of the Central European Free Trade Association, it will be useful to explore the possibility of Ukraine to repeat their path.

The object of research is the international economic and political relations of Ukraine.

The subject of the study is the Central European Free Trade Association, the prospects of Ukraine's unification into Associations on the way to membership in the European Union.

The results of the research allowed to determine the basic conditions of Ukraine's members in the Central European Free Trade Association, through the analysis of which it was determined how Ukraine meets the requirements of its members at the moment, the proposed procedure for compliance with the conditions, as Ukraine does not meet.

This study is useful and possible, as the results can identify promising members of Ukraine in the Central European Free Trade Association, which is a necessary step to achieve the main strategic goal of Ukraine - members of the European Union. The results of the study can be found both in the analysis of promising members of Ukraine in the Association and in determining the necessary steps that Ukraine is taking to join the Agreements.

Key words: Central European Free Trade Association, Ukraine's membership in the EU, economic development, free trade, economic relations of Ukraine.